

rauchen,*) toda Kuzma - Demjan = Kuznec — kovač dimjan, faber fumans, fumiger. Ker so si sedež boga groma in bliska mislili na visokih gorah, kjer se gromski oblaki zbirajo, dobile so gore imena Naklo, Kladvo pa orodji gromovnika, kakor na Gorenškem, dalje Macel, kakor na Štajarskem. Pod Maclom je ves Kuzminci, kar opominja na nebeskega kuzneca — kuzmo — kovača bliska. Ti nazori so tudi vladali pri starih Indih, — bog groma in bliska ima kladvo: Mudgala, in staroskandinavski Thôrr, kladvo: Mjôlnir = staroslov. molnja, od korenike: mel, conterrere. —

Toliko objavim po meni med slovenskim narodom nabranih uganjk s presrečno željo, da bi prijatelji narodnega blaga marljivo otimali pozatljivosti „poslednje sledi poganskih starih Slovencev“, da govorim z besedami dr. V. F. Kluna.

Slovstvo zgodovinsko.

* Opis in zgodovina Trsta in njegove okolice, pa še marsikaj družega o slavjanskih zadevah. Te knjige je že izšlo 12 snopičev; ona šteje dozdej 200 strani in obsega opis Trsta in okolice, razen tega pa še mnogo zgodovinskega razgleda starodavnih in sedanjih Slovanov. Marljivi pisatelj Godina-Verdelski namerava nadaljevati hvalevredno delo; naj mu tedaj nihče podpore ne odreče, kdor se šteje v vrsto rodoljubov slovenskih, in kdor previdi, da tudi izdajatelj te knjige mora hoditi trnovo pot. — Naročnina znaša od meseca aprila naprej 60, in tedaj za tri mesece 20 soldov. Delo bo napredovalo najmanj še eno leto. Kdor želi imeti snopiče, ki so prišli doslej na svitlo, jih še lahko dobí za 80 soldov. (J. G. V. stanuje v hiši g. Svetina št. 28 Via Farnedo.)

* Znani kranjski zgodovinar P. pl. Radič (sedaj bivajoč v Beču) je ravnokar na svitlo dal brošurico pod naslovom: „Die Freiherrn von Grimschitz“. To zgodovinsko delo je posvečeno najmlajši baronici te rodbine kranjske o priliki njene možitve s sinom bivšega ljubljanskega prof. Šulc-a pl. Strašnickega. — Gospod Radič je jako marljiv preiskovalec naše zgodovine; njegova literarna dela so tedaj važna zaradi preiskave mnogih, dozdej manj znanih zgodovinskih stvari. Tako je tudi v tej brošurici posebno zanimivo, kar pl. Radič piše o prvem kranjskem deželnem glavarju, o „akademiji operosorum“ itd. Posebno je pa hvale vredno še to, da pisatelja resnica in pravica vodi, da svetu odkriva prednosti kranjske dežele in njenih prebivalcev in da vse popisuje z gorečo besedo in s živo ljubeznijo do svoje očetnjave. Tako se djanskimi dokazi najbolj zavračajo obrekovanja, ki jih nepošteni pisuni o naši deželi trosijo po svetu.

Dopisi.

Trst 6. aprila. — Zadnje mrzlo vreme je tudi pri nas škodo napravilo; sneg je zapadel vso okolico do morja, ki je tri dni ležal, in ko je potem burja začela, je vse zmrznilo, tako, da je mnogo tisoč forintov škode; sadja ne bo skoro nič; jabolane, ki so ravno cvetle, je burja do malega posmodila; trti vendar ni škodovala; vrtna zelenjava pa je vsa pokončana; ne bomo tedaj tako brzo salate imeli, kakor smo se nadjali. — Kar

*) Po ruskih narodnih povestih je Kuzma Demjan, kateri ima tudi priimek božji koval', božji kovač skoval prvi plug (glej Afanazjev, Skaz. II. 100. V pogansko-krščanskih ruskih legendah sta Kuzma-Demjanovo mesto pozneje zasela sv. Kozma in Damjan. Pis.

se političnih reči tiče, je podoba, da so tukajšnji Lahi in Lahoni svoj projekt zedinjenja Istrije, Trsta in Gorice ravno tako hitro popustili, kakor jim je v glavo skočil, toraj nam o tem še govoriti ni treba več, ker so že sami sprevideli, da mlatijo prazno slamo. Mladi tukajšnji burovži, ki so pod Garibaldijevo zastavo služili, se na tihoma vračajo nazaj; ne davno sem slišal dva taka „junaka“ na kolodvoru, ki sta došla z laškim vlakom; ustila sta se, da jih je vsak najmanj sto ubil itd. — Primorci z veseljem pozdravljamo namen dr. Razlaga zaradi pomnoženja „Pesmarice“, a to želimo, da bode nekoliko pesem tudi s cirilico tiskanih, kajti mnogo mladenčev in gospodičin se tukaj uči cirilico; in to nam je lepo znamenje. Zagotavljam, da, kedar jo bomo pri tukajšnjem bukvarju Šimpfu videli, je obilo nakupimo.

Rojan 7. aprila. (Čitalnica naša) napravi na belo ne belo nedeljo 16. dne t. m. veliko „besedo“ z deklamacijami, petjem, igro „Samo, prvi slovenski kralj“, in tombolo. Dohodki besede so namenjeni ubogim Dalmatincem v pokrajinah Narente, po povodnji poškodovanim in v reve in nadloge pahnjenim. Ker je igra v jako dobrih rokah, nadjati se je prijetnega večera. Vljudno vabi tedaj odbor ude in rodoljube v to zabavo. Vstopnina za vsako osebo je 50 soldov.

Za odbor:

Ivan Dolinar, tajnik.

Iz Gorice 10. apr. — Lahoni hočejo med Slovenci zvonec nositi v vsakem oziru, a ne znajo ga. Celemu mestu je znano, kako so se vedli cvetni teden laški pripravniki proti slovenskim. Oni čas je povabila cerkev tudi goriške dijake k duhovnim vajam. Brzo pa se zoper to vnela silna agitacija od strani lahonske. Pri Slovencih je vendar le bila bob v steno. Laški preparandi po svojej trmi niso hoteli k duhovnim vajam, Slovenci pa so pošteno slušali zakon. Še tacih odgojiteljev mladine manjka ubogi Avstriji!

Iz Vranskega 5. aprila. — Danes je umrl naš občespoštovani čitalnični ud gosp. Anton Pirš, nadučitelj v pokoji in posestnik na Vranskem, 79 let star. Rajniki je bil krog in krog poznan kot izvrsten učitelj, iskren rodoljub in prijatelj občnega napredka. Bog mu daj diko nebeško!

Odbor čitalničin.

Iz vipavske doline 5. aprila. — Naši Vipavci, posebno pa vipavski „Sokol“, so se začeli po taborovanji sopet živo gibati; izdelujejo med drugim zdaj tudi napravo za glediščine igre, in hočejo začetek narediti z opereto, kateri je imé „Prepir o ženitvi“. Mala stvarca je neki prav zanimiva, ker se djanje suče med kmeti.

Iz okolice ljubljanske. (Okrajni šolski svèt okraja ljubljanskega) je v poslednji svoji seji določil, da uraduje v slovenskem jeziku s krajnimi šolskimi sveti, in da izreče željo sl. deželnemu šolskemu svetu, naj mu dopisuje tudi v slovenskem jeziku. *)

Iz Gorenškega 1. aprila. — Vže drugo leto teče, odkar je naš rojak in pesnik Šimon Jenko preselil se v boljše življenje. Po njegovi smrti začeli so rodoljubi nabirati doneske za njegov spominek, ki naj se mu postavi na gomili, in v ta namen ustanovil se je poseben odsek rodoljubov v Kranji, kamor naj se doneski pošiljajo. Ker pa omenjeni odsek dosehal nobe-

*) Kolikor je nam znano, odpisuje c. k. deželni šolski svèt vselej okrajnim šolskim svetom v tistem jeziku, v kakoršnjem se mu dopisuje. Treba je tedaj vsem okrajnim šolskim svetom dopisovati le slovenski, in dobili bodo odpise v istem jeziku. Če šolske oblasti same ne bodo uradovale v domačem jeziku, kako hočemo v ljudskih šolah zahtevati národni jezik! Vred.

nega glasú ne dá od sebe, ali in kako delo napreduje, in pa koliko se je za spominek že nabralo, zato ne moremo si kaj, da ne bi ga opomnili, da bode reč napredovala le tedaj, ako se na vse strani marljivo dela, in naznanja od časa do časa, koliko in od kodi so došli doneski. Javnost spodbuja in pospešuje vsako reč — tedaj le na delo!

Iz Ljubljane. (Iz poslednje seje kmet. odbora.) Podružnici Bohinjski se je dovolilo, da sme gospodarju Jak. Brence-tu v Srednji vasi pripustiti, da žene plemenega bika v planino, a da se ne sme prosto pasti med drugimi govedi, — podružnici Kamniški pa, da Fort. Košir v Podjelši sme prodati bika, ki v 10 dneh dostoji dveletno rabo. — Na prošnjo učitelja v Horjuli se je za ondašnje ljudsko šolo dalo iz družbinega vrta nekoliko murbovih drevesic. — Okrajnemu šolskemu svetu v Metliki se dovoli 200 divjakov za ondašnje šolo in prihodnje leto dobi žlahnih cepičev; pešek sejati pa ni več pravi čas. Odbor se je čudil, da se za šolski vrt na Dolenskem prosi pešek iz Ljubljane, ker ravno ljudske šole na deželi imajo najboljšo priliko pri rokah, da si po šolski mladini nabirajo semena. — V Zagorje na Notranjsko, kjer je, kakor v St. Petru in Košani, letošnja zima sadna drevesa hudo poškodovana, se je poslalo 150 cepljenih jablan in 25 hrušek. — Občini Videmski poleg Dobropolja se je za njen vrt dalo murbovih, kostanjevih, jabelčnih in hruševih dreves in pa murbovega semena, tako tudi občini Krški za ondašnji šolski vrt. — Sadjerejcu Netu se bode plačalo 145 gold. za prodana drevesa, ko bodo dotične občine potrdile, da so drevesa lepa in zaznamovana z imeni. — Odbornik gosp. L. Dimic poroča v imenu gozdarskega odseka, kako naj se razpišejo premije za zasadbo gozdov. (Današnje „Novice“ oklicujejo te premije na 1. strani). — Poskuševališče svilorejno v Gorici je družbi brezplačno poslalo 300 iztisov slovenskih, 100 pa nemških one knjižice, ki jo je spisal slavnoznaní prof. Haberlandt pod naslovom: „Kurze Anleitung zur Aufzucht der gemeinen Seidenraupe“ in jo prof. Povše v slovenski jezik prestavil pod imenom: „Kratki návod k izreji domačih sviloprejk“. Odbor je sklenil, to dobro knjižico razdeliti med ljudske šole kranjske in med podružnice kmetijske. Kar jih še ostane, se brezplačno dadó, kdor po-nje pride v pisarnico družbe kmetijske. — Jako marljiva podružnica Bohinjska je nasvetovala gospodarje: Tomaža Zupanca, Jak. Meajo, Matija Stareta, Prim. Stareta, Jan. Smukavca, Jan. Žvana, Urb. Hkavca in Tomaža Cvetka, naj jih družba sprejme za družbenike. To se je zgodilo.

Konečno je sklenil odbor, vredništvo „Novic“ prositi, naj še enkrat oglasi, da ima družba še 2 lota **jajčic celične izreje**, ki jih svilorejci dobé za polovico cene, namreč le po 7 gold. lot, učitelji ljudskih šol pa nekoliko tega posebno dobrega semena dobijo zastonj, ako se oglasijo. Tudi je še **japanežkega** semena (po 13 gold. kartón) in **kinežkega** (po 6 gold. kartón) pri družbi dobiti. Prav zadnji čas je zdaj, da svilorejci sežejo po tem izvrstnem semenu!

— (V ljubljanskem „Tagblattu“) rogovili že več časa neki pisatelj brez imena zoper Krakovčane in Trnovčane, kateri si kruh služijo s tem, da so fakini pri tukajšnji colniji na železnici, češ, da se jim plačuje previsoka dnina. Ker vzlasti „Tagblattov“ spisek od 6. dne t. m. nekterim njegovih bralcev utegne zelo brenčati po ušesih, treba, da tudi „Novice“ svojo povedó.

Takrat, ko železnice še ni bilo v Ljubljani in so spedijske razmere veliko boljše bile kakor so dandanes, bili so v službi c. k. colnije ljubljanske na bregu fakini, ki so nakladali in razkladali blagó in opravljali

vsu delavsko opravila, ki so združena bila s colniško razpravo blagá; dobivali so plača za delo svoje po teži dotičnega blagá in določeni tarifi. Zdaj pa, ko imamo železnico, je na kolodvoru kakih 20 priseženih fakinov, in njihov zaslužek, ker se manj blagá prevažva, je tako ubog, da — če bi se tudi 5 soldov za colni cent plačevalo — pošten delavec od tega zaslužka živeti ne more. Če tudi kupčijska in obrtnijska zbornica ljubljanska, ki je preiskavo te zadeve v svoje roke vzela, ni še povedala, kaj je ona pozvedila, moremo vendar že mi po svojih zanesljivih pozvedbah reči, da današnji zaslužek teh rodovin ne sega čez 35 soldov, in da je po takem treba bilo že večkrat te delavce, kateri ne zapravljajo in ne pijančevajo, podpirati iz ubožne kase.

Naravnost smešno pa je to, ako oni „Tagblattov“ pisatelj (kteri — če je res, kar se po mestu pripoveduje — se v domišljiji ziblje, da utegne v enem letu predsednik tukajšnji kupčijski in obrtnijski zbornici, v dveh letih pa celó kupčijski minister postati), ljudém obeša na nos, da fakini tržaški, dunajski, praški, peštanski in levovski za 60 do 85 odstotkov cenejše delajo kakor ljubljanski, tako, da bi po takem ti fakini si na dan ne zaslužili več kakor 8 do 15 soldov! — Če tudi že vsakdo vé to, da se trgovstvo na Dunaji, Trstu in velikih fabriških mest nikakor ne dá primerjati z Ljubljano, in če je samo po sebi že to čudno, zakaj se druga mesta, kakor Celovec, Salzburg, Tropava, Črnovice itd., ki se z Ljubljano bolj primerjati dadó, niso v dokaz vzela, moramo vendar omeniti, da se v imenovanih velikih mestih blagá, ki pride v colno razpravo, na sto in sto tisoče centov preklada, mimo tega, da naši ljubljanski fakini po več dni križema držé roke in dela čakajo. Naš „ministerski kandidat“, čeravno zdaj le s kislim zeljem, fižolom in enako robo kupčuje, bi vendar vsaj to vedeti moral, da kupec svojega dobička večidel ne šteje po visoki ceni, po kateri blagó prodaja, ampak po tem, da ga čez leto in dan veliko veliko prodá, in da po tej živahni kupčiji, če tudi z manjšim dobičkom, veliko skupi. Po takem utegne tarifa za posamesni cent blagá, ki jo zasluži fakini, v Trstu, Dunaji, Peštu itd., res nižja biti; al da bi kje delavci bili, ki bi le $\frac{3}{4}$ solda za cent služili, kakor trdi brezimni pisavec, to je bôsa! —

To naj o tarifi zadostuje za danes, dokler ne bode kupčijska zbornica govorila.

Zdaj pa še nekaj.

„Tagblatt“ je vidoma s trte izvil politično pritklino o tej pravdi. Nihče nam očitati ne more, da smo mi prepir začeli, kajti molčali smo dolgo, ko je imenovani anonymus že mnogo otrobov zvezal. Zdaj pa je naši potrpežljivosti konec, in morali smo besedo poprijeti.

Omenjeni „Tagblattov“ list piše to-le: „Naši p. t. colni fakini spadajo v 3. volilni razred ljubljanskega mesta, in naša kranjska kupčijska zbornica se je rodila iz narodnega tabora“.

To podpišemo brez vsega pridržka. Fakini naši so Krakovčanje in Trnovčanje in res spadajo v 3. volilni razred; tedaj so kot narodni možje „naše gore list“. Mi nimamo nikakoršnega vzroka, to tajiti, marveč svetu povemo, da smo ponosni na to, da delavni, pošteni Krakovčanje in Trnovčanje, katerih še ni okužila tuja vrtoglavnost, so naši, to je, da so narodni, kakor je tudi velika večina kupčijske zbornice narodna. Al ravno zato je oni stranki, ktere privrženec je „Tagblattov“ pisatelj, ta poštena množica v Krakovem in Trnovem hud trn v pèti; zato bi jim rada odtrgala še ta mali košček kruha, ki si ga grenko služijo!

Dolžnost nam je tedaj potem, da „Tagblattovega“ krta, kteremu ni všeč to, da Krakovčanje in Trnovčanje spadajo pod tretji, narodni večini dežele naše

udani volilni razred, in zato (drugače si misliti ne moremo, kako da s tarifo fakinov dohaja volilni razred v dotiko) podjeda slabe koreninice njihovega zaslužka, potegnemo na dan, da se pri luči vidi, kako in kaj.

Naposled pa le še to rečemo: Stokrat smo že slišali ponašati se „Tagblatt“, da on zastopa kupčijskega stanú kapital. Temu nasproti mi rečemo, da Krakovčanje in Trnovčanje naši zastopajo delo. Dobro prevdarite to, in ne prezirajte, kako nevaren duh dandanes v tem oziru po svetu veje! Ne kvasite neprevdarjeno o rečéh, katerih ne razumite; kajti ni ne še „Nationalöconom“ ta, kdor s kislim zeljem kupčuje, a tudi „politikar“ ne ta, kdor zastavo medlega današnjega „liberalizma“ visoko nosi.

— (Umrlemu c. k. podadmiralu Vilelmu pl. Tegetthof-u na spomin) oskrbí društvo „Slovenije“ v torek 18. aprila dopoldne ob 10. uri sv. peto mašo v stolni cerkvi. Preslavni vojskovodja na morji si je vzlasti leta 1866., ko je silo italijansko zmagal v boji pri Visu (Lisa) in slovansko primorje ohranil habsburški monarhiji, nevenljivi venec pridobil. V znamenje tega hrabrega djanja ga je takrat mestni zastop ljubljanski za častnega mestjana izvolil. Ker pa je mestno starešinstvo dosihmal pozabilo primerno izraziti sočutje našega mesta zaradi te velike zgube, sklenil je odbor „Slovenije“ obhajati spomin njegov s cerkveno slovesnostjo, h kateri na napovedani dan vabi vse častitelje rajnega odbora „Slovenije“.

— (Gospodičina Jela Pesjakova), hčerka naše velenjene pesnice, je v nedeljo v stolni cerkvi s svojim krasnim in umetno odličnim glasom poveljčala veliko peto mašo.

— (Katoliško društvo) je velikonočni pondeljek v svojih sobanah imelo večerno veselico, v katero se je sešlo toliko družbenikov, da kdor je pozneja prišel, ni mogel več noter. Gosp. kanonik Urh je zanimivo poročal o deputaciji Slovencev, ki je bila pri sv. očetu papežu. Konečno je bila tombola na korist dobrodelni napravi tega društva, pri kateri se je nabralo nad 60 gold.

— (Jamska Ivanka) je velikonočni pondeljek privabilo mnogo naroda, tudi iz daljnih krajev v gledišče, da so bili vsi prostori polni. Pri tej drugi predstavi se je odlikoval prav posebno gosp. Meden. Ta večer smo slišali tega gospoda tako izvrstno peti, kakor bi ga slišali radi vsakrat. Tenorji so redki, — bravissimo, gospod Meden!

— (Sokol združen s čitalnico) napravi v saboto 15. dne aprila t. l. v restavraciji Tavčarjevi večerno veselico na korist pogorelcem v Razdrtem. Program veselici je: 1. Prolog, govori Sokol J. Tisen. 2. „Glasi domovinski“, poje moški zbor čitalničin. 3. „S planine“, osmospev. 4. Deklamacija. 5. „Klic na boj“, zbor iz „Jamske Ivanke“ z spremljevanjem orhestra. 6. „Zaušnica za obresti“, komični prizor. 7. „Molitev v gozdu“, osmospev. 8. Berilo. 9. „Na gorah“, čveterospev. 10. „Svoji k svojim“, poje moški zbor čitalničin. Med posamesnimi številkami svira godba c. k. grof Huynovega polka, katero je gospod polkovnik v dobrodelni namen blagodušno prepustil brez plače. Vstopnina za osebo je 30 soldov; večji doneski v podporo ubogim pogorelcem se hvaležno sprejmejo. — Začetek ob 8. uri zvečer.

— (O dr. Klunu) se govori, da popusti službo c. k. ministerskega svetovalca. Za zdaj sicer je dobil le odpust (urlaub) in se podal v Švico, ki je rojstni kraj njegove žene; al pravijo, da pozneje popolnoma popusti službo in si v Švici kupi posestvo, ki se bode Vinkomir imenovalo in od kodar bode zopet začel ruskim časnikom dopisavati o Slovanih. V pravdo, ki

jo je imel nedavnej neki Avspitzer, podvzetnik eksportnega društva, je bil tudi dr. Klun tako vpleten, da mu gotovo ni ljubo bilo. Na podlagi te zoperne pravde in morebiti še kake druge pravljice, piše dunajski časnik „Oesterr. Ungar. Wehrzeitung“ v 40. listu neki skrivnosten članek, v katerem pravi, da dr. Klun na vso moč želi iz službe ministerstva stopiti. Politični vzroki — pravi „Wehrzeitung“ — ne morejo biti, ki v njem to željo izbujaajo, a tudi novi minister ne, kajti dosti znano je, da dr. Klun ni „trdovraten“ v politiki. Potem „Wehrzeitung“, nekako pikavno na nas Slovence, ki smo ga volili za poslanca, popisuje, kako je Slovenec Klun prišel v deželni zbor kranjski in v državni zbor, potem pa po poti, ki mu jo je Julius v. d. Traun (glasoviti Schindler) kazal, še v višo čast in službo. Kmalu se je — pravi „Wehrzeitung“ — Hamletova natura povrnila v nekdanjega nemškega profesorja; duhtal je: „ali biti ali ne biti“, in ko se je izbudil iz sanj, bil je mahoma sekcijski svetnik v ministerstvu kupčijskem, in pred njim je namesti kupčijskega zemljepisa, ki ga je učil na kupčijski akademiji, ležal referat z večimi dohodki. Poleg tega pa je pod svoje zavetje vzel trštvo više inteligencije (Verschleiss höherer Intelligenz) in v urah pokojnih je delal teoretično-časnikarske studije kot „narodni gospodar“ (Volkswirth), ktere je potem pri različnih napravah kot „sektionsrath“ pospeševal. Al zdaj gospodu ministerskemu svetniku temperatura v c. kr. ministerstvu kupčijstva ni več po godu; on hrepeni po svobodi in planinskem zraku, gotovo zato, ker nemško srce bilo je vse potrto po prepovedi slovesnega obhajanja pruske zmago. Gospod minister kupčijstva, tako mislimo mi, se bode že potolažil, ako ga dr. Klun zapusti; morebiti bode še celó vesel, ko bi še drugi posneli njegov izgled. Vsem tem prepuščamo za zdaj te naše besede v lastno razsodbo, spominjaje se prislovice: „Modremu je malo zadosti“ („sapienti sat“). — Mi smo preneumni, da bi razumeli te skrivnostne besede „Wehrzeitung-e“; viša inteligencija „Tagblattova“ jih morebiti ugane.

— (Poberki iz časnikov.) „Laibacherica“ in „Tagblatt“ sta zavoljo razuzdanosti nekega pijanega fanta na velikonočni pondeljek popoldne včeraj sopet zatrobila po svetu, da mestjani na kmetih niso varni svojega življenja! Mi smo na tanko zvedeli, kaj se je zgodilo, kajti oni fant (mlinarsk hlapec) je zavoljo omenjenega ekscesa že na 3 dni v zapor obsojen. Laž je tedaj, da je več kmečkih fantov mestjane na mostu napadlo in jih ne pustilo naprej. En samfant je bil, ki je v krčmi pil s svojimi tovarši in se ondi z njimi skregal, in tako vinjen in srdit odšel, medpotoma klel in na mostu na 3 gospode in 4 gospé zadel in tudi njim zabavljati začel. Res je, da je potem od daleč nektere kamenje vrgel, pa je tudi res, da oddaljen od njih je poleno zgrabil s kupa polén in ga srdit v Savo vrgel. Na kratko rečeno, védel se je, kakor se vedejo pijanci, ki v pijanosti niso dobrovoljni, ampak hudi. In iz tega pijanega komarja delata „Laib.“ in „Tagbl.“ že političnega vola! Mi in z nami vsak narodnjak smo grajali in grajamo razuzdanost kmečkih in gospôških ljudi tem bolj, ker „Tagblattovci“ narodnim časnikom in duhovnom podtikujejo krivdo, in bi želeli, da bi ne enega nerodnega človeka ne bilo v domovini naši. Al da se vsak eksces pijanstva v domačih časnikih brž razvpije po svetu, to prav očitno kaže, kam tako vpitje meri. In čuditi se moramo, da vladni list brez natančnega pozvedenja deželi sramotni hrup žene!! Kako pa je to, da deželi naši toliko ljubeznjiva „Laibacherica“ in „Tagblatt“ molčita o oni razuzdanosti, s katero je v nedeljo na Šmarni gori nek „feuerwehrist“ ljubljanski napadel mirnega sina Zad-

nikar-jevega in ga s palico po glavi vsekal, da mu je rano naredil, in napadel še druge? Kako, da je „feuerwehrist“ pod vajnim krilom in da ne besedice o njem ne zineta? Nadjamo se, da g. Zadnikar toži razuzdanca, in sodnija dogodbo po postavi preišče. Slavno deželno vlado pa prosimo očitno, naj „Laibacherici“ ukaže, da pozvé iz zapisnika sodniškega, ali stoji o oni dogodbi v Medvodah kaj od kakega národnega sovraštva, in če nič od tega preiskava ne kaže, da zapové vredništvu, da laž prekličé in resnico pové.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. O poslednjih obravnavah zbornice poslancev kaj več povedati, smo obljubili v zadnjem našem listu. V seji 28. marca je šlo za to, da se donesek k skupnim zadevam avstrijsko-ogerskim zaradi tega določi, ker je en del vojne Granice iz vojaškega gospodarstva prišel v civilno upravištvu.

Dalmatinski poslanec Danilo je prvi poprijel besedo in si dokazati prizadjal, da ne bi bilo ustavno ravnanje, ako bi zbornica vojno granico kontumacirala brez zaslišanja zastopnikov njenih. Zato je že o splošni razpravi napovedal, da bode v špeciální razpravi predlagal v vvodu te postave dostavek, kateri povdarja zaslišanje in pritrjenje zastopnikov vojne granice.

Za njim je dr. Costa prosil besede in govoril tako-le:

Moj predgovornik je napovedal dostavek k postavnem načrtu, kterega hoče napraviti v speciální debati, in jaz ga hočem na kratko podpirati.

Stvar, katero sl. zbornica danes obravnava, je zelo pomenljiva in daleč segajoča, ne zaradi neposrednje prilike, ktera je povod dala načrtu te postave, ampak zato, ker s to postavo se konečno reši vprašanje o organizaciji cele monarhije, — vprašanje, katero od časa, ko je bila dana najviša diploma 20. oktobra 1860. leta, do zdaj ni še bilo popolnoma rešeno. Ne bom razpravljaj državno-pravnega položaja vojne granice prejšnjih časov; al kratko hočem omeniti državni položaj granice od onega časa, ko se je začela nova dôba monarhije, to je, od 20. oktobra 1860. leta. Diploma od 20. oktobra 1860. leta, ktera je bila v državnem zakoniku razglašena kot pismo obče vezalno, ne dela nikakoršne izjeme zaradi vojne granice. Njegovo Veličanstvo je toraj z najvišo diplomu tudi odločilo, da vprihodnje se bode postavodajalstvo, premenjevanje postav in izdajanje novih postav tudi za vojno granico godilo le s postavno zbranimi zastopniki. Po oktoberski diplomu je tedaj misel upravičena, da zastopniki vojne granice bili bi se imeli od tistihmal zaslišati v vseh njo zadevajočih rečéh. Žalibog, da se to ni zgodilo. Nasproti je februarski patent v tem bistvenem delu nekako tihoma napravil premembo, kajti vojno granico je postavil zunaj obsežka ustavne vlade. Še celó sprava 1871. leta, namreč decemberske ustave, ničesa ne odločuje o vojni granici. Državno-pravni položaj vojne granice ni bil rešen; in ravno tak je danes in tak bode tako dolgo, dokler ustavno ne bode kaj drugega določenega, kako da se imajo granične razmere, ki so pred letom 1867. veljale, predrugáčiti.

Granica ni v direktni zvezi niti s tem niti z onim delom monarhije; ona je še dandanes kronovina cele monarhije. To se hoče zdaj spremeniti, in ta sprememba naj se danes potrdi; to je, od slavne zbornice se zahteva dovoljenje za to spremembo, in sicer posrednje: s sklepom predložene finančne postave. Če hočemo stati na popolno ustavnem stališču, — poti, če hočemo, da

glavno načelo, katero je gospod predgovornik izjavil „nil de nobis sine nobis“, tudi zaradi vojne granice veljá, tedaj se mora vprašati: ali je bilo nemogoče zaslišati zastopnike vojne granice? Resnica je, da postavni zastopniki vojne granice, kateri so bili od leta 1860. do 1866. večkrat poklicani v hrvaški deželni zbor, niso bili poklicani v letih 1867. in 1868. Nova osnova avstrijskega državnega prava se je naredila brez njih; zastopniki vojne granice niso mógli razodeti svojega mnenja.

Če hočemo biti popolnoma ustavni, vsaj tako mislim jaz, da ne moremo odstraniti tega, kar je neobhodno potrebno, namreč da tisti državljani, o katerih se odločuje, imajo priložnost o tem svoje mnenje povedati. Tù gré za deželo, ktera šteje 1,300.000 prebivalcev, — za deželo, iz ktere je 60.000 mož v popolnoma vojaški organizaciji; tù ne gré samo za splošna ustavna vodila, ampak tù gré tudi za to, kaj o takih zadevah zahteva državna modrost, po kateri se važna prememba v vojni granici ne more izpeljati tako, da ne bi se zvedala sredstva in pota nove vredbe iz vojne granice, kajti to ne sega samo v postavodajalstvo in administracijo, temuč še celó v vse socijalne razmere. Taka važna prememba pa se ne sme izvršiti drugače nego na oni poti, katero dežela sama zaznamova, za najboljo. Moja misel je ta, da vsakdanja državna modrost že kaže pot postopanju našemu, vsaj nam nedavni dogodjaji pričajo, kake homatije take važne premembe napravijo, če se ne vršé pazljivo, — homatije, ktere se pozneje komaj poravnajo. Ni dolgo, kar se je na jugu monarhije nekaj enacega godilo.

Nočem biti prerok, a tudi mi ni mogoče popolnoma razjasniti, kako bi se imelo izpeljati provincijaliziranje vojne granice, katero v obče vsi želimo; al to moram odkritosrčno reči, če ste državniku dve poti odprti, od katerih ena pelje k gotovemu cilju in k mirni dosegu postavljenega cilja, da se bode on le te poti držal, a ne druge, ktere konec je še dvomljiv.

Naslanjaje se na to, da je vojni granici z diplomu od 20. oktobra 1860. leta zagotovljeno, da bode sodelovala v vseh njo zadevajočih rečéh, — naslanjaje se na splošno ustavno podlago, da se one dežele, o katerih osodi se razsoja, vendar morajo zaslišati, in naslanjaje se na vzroke državne modrosti, mislim, da bi predlog gospoda poslanca Danila, kateri nikakor ni zoper provincijaliziranje vojne meje, ampak ki le meri na to, da se tako izvrši, kakor je Njegovo Veličanstvo v dveh lastnoročnih pismih naznanjevalo, da namreč je provincijaliziranje vojne granice odvisno od prejšnje rešitve potrebnih predlogov na ustavni poti, — da bi njegov dostavek sl. zbornica temeljito prevdarila in potem sprejela.

Francosko. — Strašne reči se godijo v Parizu in okoli Pariza. Puntarska armada in armada postavne vlade se že 12 dni koljete, da je groza, in nihče ne vé, kako in kdaj bode temu boju konec. Blizo tako je, kakor je bilo grozovitega 1792. leta na Francoskem. V Parizu strahuje celo mesto drhal, ki se je krmila vladinega polastila. Kdor je na sumu, da drží z vlado v Verzajlu, po njem je! Če vlada v Verzajlu koga dene ob glavo, padejo v Parizu 3 glave za uno. Cerkve ropajo, duhovne v ječe mečejo, nadškofa pariškega so zaprli in žugali ga vstreliti itd. Kdor more, beží iz Pariza; kdor pa ni še 35 let star, ne sme, ker mora vojaško službo opravljati. Kdor ima kaj premoženja in se puntarski vladi le malo zameri, gorjé mu! In nikjer se ne kaže, kako se bo zatrl punt!